ՀՀ ԿՐԹՈՒԹՅԱՆ, ԳԻՏՈՒԹՅԱՆ, ՄՇԱԿՈՒՅԹԻ ԵՎ ՍՊՈՐՏԻ ՆԱԽԱՐԱՐՈՒԹՅՈՒՆ
«ՎԱՆԱՁՈՐԻ Հ. ԹՈՒՄԱՆՅԱՆԻ ԱՆՎԱՆ ՊԵՏԱԿԱՆ ՀԱՄԱԼՍԱՐԱՆ» ՀԻՄՆԱԴՐԱՄ

Հաստատված է ամբիոնի նիստում

Էկոնոմիկայի, իրավունքի և կառավարման
ամբիոնի անվանումը

Ամբիոնի վարիչ Վ.Վ. Հարությունյան /Ա.Ա.Հ/

Արձանագրություն № 6

«06» դեկտեմբերի 2023 թ.

ԷԻԿ/բ-135 Քաղաքական և իրավական ուսմունքների պատմություն ԴԱՍԸՆԹԱՑԻ

Դասիչ, դասընթացի անվանում

ՈՒՍՈՒՄՆԱՄԵԹՈԴԱԿԱՆ ՓԱԹԵԹ

Մասնագիտություն՝ 042101.00.6, Իրավագիտություն
/դասիչ, մասնագիտության լրիվ անվանումը/

Կրթական ծրագիր՝ 042101.01.6, Իրավագիտություն
/դասիչ, կրթական ծրագրի լրիվ անվանումը/

Որակավորման աստիճան՝ իրավագիտության բակալավր
/բակալավր, մագիստրատուրա/

Ամբիոն՝ Էկոնոմիկայի, իրավունքի և կառավարման
/ամբիոնի լրիվ անվանումը/

Ուսուցման ձևը՝ առկա
/առկա, հեռակա/

Կուրս/կիսամյակ առկա 4-րդ կուրս, 2-րդ կիսամյակ
հեռակա ______________________________

Դասախոս(ներ)՝ Արամայիս Կոխլիկյան
/անուն, ազգանուն/

էլ. հասցե/ներ՝ koxlikyan76@mail.ru

Վանաձոր- 2023թ.

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹՅՈՒՆ

1. Դասընթացի դերը և տեղը կրթական ծրագրում 3
2. Դասընթացի նպատակը և խնդիրները 3
3. Դասընթացին մասնակցելու նախնական մուտքային գիտելիքները, կարողությունները և հմտությունները 4
4. Դասընթացի կրթական վերջնարդյունքները . . . .
5. Դասընթացի դերը կրթական ծրագրի շրջանավարտների գիտելիքների, կարողությունների և հմտությունների ձևավորման հարցում ըստ աշխատաշուկայի պահանջների . . . .
6. Դասընթացի ծավալը, ուսումնական աշխատանքի տեսակները, արդյունքների ամփոփման ձևերը . . . .
7. Ուսումնական աշխատանքները տեսակները . . . .
8. Դասավանդման մեթոդներ. . . . .
9. Ուսումնառության մեթոդները . . . .
10. Դասընթացի համառոտ բովանդակությունը, ուսումնական աշխատանքի ծավալը ..
11. Ուսումնամեթոդական գրականության ապահովման քարտ. . . . .
12. Դասընթացի ուսումնամեթոդական քարտ. . . . .
    12.1. Դասախոսությունների ուսումնամեթոդական քարտ ..
    12.2. Գործնական աշխատանքների /սեմինար պարապմունքների ուսումնամեթոդական քարտ. . . . .
    12.3. Լաբորատոր աշխատանքների ուսումնամեթոդական քարտ. . . . .
    12.4. Ինքնուրույն աշխատանքների ուսումնամեթոդական քարտ . . . .
13. Դասընթացի նյութատեխնիկական միջոցների ապահովում. . . . .
14. Գնահատում. . . . .
    14.1. Ուսանողների գիտելիքների ստուգում. . . . .
    14.2. Հարցաշար. . . . .
    14.3. Գնահատման չափանիշներ. . . . .
15. Դասընթացի համառոտ նկարագրիչ. . . . .

ԲԱՑԱՏՐԱԳԻՐ

1. Դասընթացի դերը և տեղը կրթական ծրագրում.

«Քաղաքական և իրավական ուսմունքների պատմություն» դասընթացը կարևորվում է իրավաբանության բնագավառում մասնագետների պատրաստման գործընթացում, ներառված է 042101.01.6, իրավագիտություն կրթական ծրագրի ուսումնական պլանի «Հատուկ մասնագիտական» կրթամասում: Դասընթացը նպատակաուղղված է բակալավրական կրթության կազմակերպման, դասավանդման որակի բարձրացմանը, ուսումնական գործընթացը ուսումնամեթոդական նյութերով, նորարարական մեթոդներով ապահովմանը:

2. Դասընթացի նպատակը և խնդիրները.

2.1. Դասընթացը վերաբերում է մարդկության հոգևոր մշակույթի բաղադրիչներին՝ իրավունքի և քաղաքականության պատմությանը: Դասընթացի ուսուցումը վճռորոշ ազդեցություն է թողնում մեր ժամանակների արդեն ձևավորված և ձևավորվող քաղաքականության և իրավունքի վրա: Ուստի կարող ենք ասել, որ նրա ուսուցումը իրավագիտության բաժնի ուսանողների կարևոր նշանակություն ունի: Այն հնարավորություն կտա հասկանալու իրավունքի, պետության, ինչպես նաև սոցիալ-քաղաքական ուսմունքների ծագման, գոյության և գործառության առանձնահատկությունները տարբեր իրավաքաղաքական համակարգերում: Այլ կերպ, տվյալ առարկայի դասավանդումը պայմանավորված է քաղաքականության իրավական մեկնությունը: Իրավական մտքի պատմության իմացությունը հիմք է նախապատրաստում ժամանակակից իրավահամակարգը ուսումնասիրելու համար: Մասնավորապես առաջադրված են հետևյալ նպատակները.

- Համաշխարհային իրավական մտքի և պետության ծագման և զարգացման օրինաչափությունննների վերաբերյալ գիտելիքների փոխանցում ուսանողներին:
- պետության և իրավունքի օրինաչափությունների հետազոտության շրջանակներում հմտությունների և կարողությունների ձևավորում ուսանողների մոտ:
- պետաիրավական գործընթացները համեմատելու և վերլուծելու ունակությունների ձեռքբերում ուսանողների կողմից:
- տարբեր իրավիճակներում օբյեկտիվ իրականությունը իրավաբանորեն վերլուծելու կարողությունների ձևավորում:

2.2. Դասընթացի խնդիրներն են. իրավաբանական մյուս գիտությունների հետ համատեղ ուսանողի մոտ ձևավորել մասնագիտական իրավագիտակցություն և իրավաբանական կուլտուրա: Ըստ այդմ.

- Ներկայացնել պետության և իրավունքի ծագման ու զարգացման տեսագործնական հիմքերը:
- Վերհանել և բացատրել պետության և իրավունքի պատմության օրինաչափությունները:
- ՈՒսանողների կողմից ձեռքբերված տեսական գիտելիքներն ամրապնդել գործնական իրավիճակային խնդիրներ առաջադրելով:
- Սովորեցնել ուսանողներին կատարել պետաիրավական հիմնահարցերի ձևակերպումներ ու հետազոտություններ և ըստ արդյունքների կատարել եզրահանգումներ:

- Սովորեցնել ուսանողներին վերլուծել պետության և իրավունքի ծագման ու զարգացման առանձնահատկությունները պետության և իրավունքի համընդհանուր պատմության համատեքստում:

3. Դասընթացին մասնակցելու նախնական մուտքային գիտելիքները, կարողությունները և հմտությունները

«Քաղաքական և իրավական ուսմունքների պատմություն» դասընթացին մասնակցելու կարևոր նախապայման է ուսանողների գիտելիքների և հմտությունների առկայությունը 042101.00.6 «իրավագիտություն» մասնագիտության բակալավրի կրթական ծրագրում ուսուցանվող «Պետության և իրավունքի տեսություն», «Հայաստանի պետության և իրավունքի պատմություն», «Հռոմեական իրավունքի պատմություն», «Պետության ծագման տեսության մեթոդոլոգիական հիմնահարցեր» դասընթացներից:

4. Դասընթացը ձևավորում է հետևյալ կրթական վերջնարդյունք(ներ)ը և /կամ կոմպետենցիաները.

«Քաղաքական և իրավական ուսմունքների պատմություն» դասընթացի ուսումնասիրման արդյունքում ուսանողի ակնկալվող վերջնարդյունքներն են.

1.Արտասահմանյան երկրների և պետության և իրավունքի պատմության վերաբերյալ հիմնարար գիտելիք,
2. Իրավական համակարգերիի կառուցվածքի և գործառույթների, դրանց և՛ քաղաքական ու տնտեսական համակարգերի փոխազդեցության, և՛ մարդու իրավունքների վերաբերյալ հիմնարար գիտելիք,
3.Պետության և Իրավունքի ընկալման հիմնական հայեցակարգերի, իրավաստեղծման, իրավաբանական տեխնիկայի և տեսությունների վերաբերյալ հիմնարար գիտելիք:
4.Իրավակիրառման (մասնավորապես՝ իրավաբանական փաստերի վերլուծության, իրավաբանական որակման, իրավական նորմերի և պայմանագրերի մեկնաբանման), իրավական կոլիզիաները լուծելու կանոնների և տեսությունների վերաբերյալ հիմնարար գիտելիք,
5.արագ կողմնորոշվել իրավական խնդիրներ (այդ թվում՝ անկանխատեսելի) լուծելիս և դրանց վերաբերյալ ներկայացնել իր փաստարկված դիրքորոշումը, այդ թվում՝ առաջ քաշելով հակափաստարկներ
6.անձնական օրինակով նպաստելու իրավական պետության և քաղաքացիական հասարակության կայացմանը, ազգային և համամարդկային արժեքների տարածմանը:

Դասընթացի ուսումնասիրման արդյունքում ուսանողը ձեռք կբերի հետևյալ կոմպետենցիաները.

Ա)Ընդհանրական կոմպետենցիաներ

Գործիքային կոմպետենցիաներ (ԳԿ)՝
ԳԿ1 վերլուծելու և սինթեզելու ունակություն,
ԳԿ4 մասնագիտական ոլորտի գիտելիքների հիմունքներ,
ԳԿ9 խնդիրների լուծում,
ԳԿ10 որոշումների ընդունում:
Համակարգային կոմպետենցիաներ (ՀԳԿ)՝
ՀԳԿ1 գիտելիքները գործնականում կիրառելու կարողություն,

<u>ՀԳԿ2</u> հետազոտություններ կատարելու ունակություններ,
<u>ՀԳԿ3</u> սովորելու ունակություն,
<u>ՀԳԿ8</u> ինքնուրույն աշխատելու ունակություն,

<u>Բ)Առարկայական (մասնագիտական) կոմպետենցիաներ (ԱԿ)</u>

<u>ԱԿ2</u> հստակ հաղորդել ստացված հենքային գիտելիքները,
<u>ԱԿ4</u> ցուցաբերել առարկայի ընդհանուր կառուցվածքի և առանձին մասերի միջև կապերի իմացություն,
<u>ԱԿ6</u> կիրառել տվյալ առարկային բնորոշ մեթոդները,
<u>ԱԿ11</u> տիրապետեն ինքնուրույն հետազոտության մեթոդներին և կարողանան մեկնաբանել հետազոտության արդյունքները,
<u>ԱԿ14</u> տիրապետեն տվյալ մասնագիտական մակարդակում պահանջվող կոմպետենցիաներին:

5. **Դասընթացի դերը կրթական ծրագրի շրջանավարտների գիտելիքների, կարողությունների և հմտությունների ձևավորման հարցում ըստ աշխատաշուկայի պահանջների.**

«Քաղաքական և իրավական ուսմունքների պատմություն» դասընթացից ձեռք բերված գիտելիքներն և հմտությունները շրջանավարտը կարող է կիրառել մասնագիտական իրավաբանական գործունեության ընթացքում, իրավապահ և դատական մարմիններում ուփաստաբանական կազմակերպություններում աշխատելու, նաև ասպիրանտուրայում կրթությունը շարունակելու և իրավական գիտության բնագավառում գիտական հետազոտություններ կատարելու նպատակով:

6. Դասընթացի ծավալը, ուսումնական աշխատանքի տեսակները, արդյունքների ամփոփման ձևերը

Չափանիշ	Առկա ուսուցման համակարգ	Հեռակա ուսուցման համակարգ
Դասընթացի ընդհանուր աշխատատարություն (կրեդիտ /ընդհանուր ժամաքանակ)	5 կրեդիտ/150ժամ	

Աշխատանքի տեսակը	ժամաքանակ	ժամաքանակ
Դասախոսություն	32	
Գործնական աշխատանք		
Սեմինար պարապմունք	24	
Լաբորատոր աշխատանք		
Ինքնուրույն աշխատանք	94	
Ընդամենը	150	
Ստուգման ձևը (ընթացիկ քննություն/ հանրագումարային քննություն)	քննություն	

7. <u>Ուսումնական աշխատանքների տեսակները</u>.

- **Դասախոսությունը** դասախոսի կողմից դասընթացի ծրագրի շրջանակներում գիտական-տեղեկատվական թեմայի վերաբերյալ տրամաբանորեն կառուցված, հետևողական ու պարզ խոսքի շարադրանքն է, որի նպատակն է ուսանողին տալ համապարփակ գիտելիքներ: Դասախոսը վերլուծում, մեկնաբանում է թեմայի առավել կարևոր, դժվար ընկալելի, հանգուցային հարցերը: Դասախոսությունը ուսանողի առջև ուրվագծվող գիտական մի ճանապարհ է, որը նա կարող է միայն անցնել գիտական գրականության ընթերցանության, ուսումնական բնույթի այլ պարապմունքների և ինքնուրույն աշխատանքների շնորհիվ: Դասախոսը պետք է խթանի ուսանողի ակտիվ իմացաբանական գործունեությունը, նպաստի նրանց ստեղծագործական մտածողության ձևավորմանը: Ուսանողը նույնպես պետք է լինի դասախոսության ակտիվ մասնակից: Ուսանողը դասախոսությանը ներկայանալուց առաջ պետք է ծանոթացած լինի տվյալ դասին ներկայացվող թեմային, որպեզի կարողանա մասնակցել ուսումնական գործընթացին:
- **Սեմինար պարապմունքները** խմբային պարապմունքների հիմնական տեսակներից է, որի ընթացքում ուսանողը սովորում է բանավոր շարադրել նյութը, պաշտպանել իր տեսակետները և եզրահանգումները: Սեմինարի ընթացքում ուսանողները քննարկում, պատասխանում են թեման, զեկույցները և ռեֆերատները, որոնք հանձնարարել է դասախոսը:
  Սեմինարին պատրաստվելու համար անհրաժեշտ է ուսումնասիրել հիմնական և լրացուցիչ գրականություն տվյալ թեմայով: Գրականության ուսումնասիրությունից և համառոտագրումից հետո պետք է կազմել պլան՝ բանավոր պատասխանի համար, ապա մտածել ելույթի բովանդակության հարցադրումների և պատասխանների մասին:

- **Ինքնուրույն աշխատանքը** ուսանողների ուսումնական, գիտահետազոտական աշխատանքն է, որն իրականացվում է դասախոսի առաջադրանքով և մեթոդական ղեկավարությամբ, բայց առանց նրա անմիջական ղեկավարության:
  Ինքնուրույն աշխատանքի տեսակներն են[1]՝
  - **Ռեֆերատ** – ուսանողների ինքնուրույն գրավոր, որտեղ ուսանողը շարադրում է որևէ հարցի կամ թեմայի էությունը՝ հենվելով գրական աղբյուրների վրա (դասագրքեր, ձեռնարկներ և այլն):
  - **Գործարար խաղեր** – պայմանական իրավիճակներում սոցիալ-տնտեսական համակարգերի և մարդկանց մասնագիտական գործունեության

կառավարման գործընթացների նմանակեղծային մոդելավորում՝ առաջացող հիմնախնդիրների ուսումնասիրման և լուծման նպատակով:

- <u>Կլոր սեղան</u> – ինքնուրույն աշխատանքի ձևին բնորոշ է թեմատիկ բանավեճի համադրումը խմբային աշխատանքի հետ:
- <u>Կոնկրետ իրավիճակների վերլուծություն</u> – ուսանողների ակտիվ գործունեության կազմակերպման ամենաարդյունավետ և տարածված ձևերից մեկն է, որը զարգացնում է մասնագիտական և կեցությանը վերաբերող տարբեր հարցերի վերլուծության կարողությունը:
- <u>Հարցի նախապատրաստման մոդել</u> –կամավորության սկզբունքով ընտրված ուսանողն իր նախընտրած հակիրճ ձևով նախապատրաստում է տվյալ առարկայից քննության կամ ստուգարքի հարցերի իր պատասխանների փաթեթը: Քննությունից (ստուգարքից) 1 շաբաթ առաջ նա հանձնում է փաթեթը դասախոսին, որը ստուգում է այդ նյութերը և որոշում դրանց համապատասխանությունը տվյալ առարկայի բովանդակությանը:
- <u>Ինքնուրույն աշխատանք համացանցում</u> – նոր տեղեկատվական տեխնոլոգիաները կարող են օգտագործվել հետևյալ նպատակներով՝ համացանցում անհրաժեշտ տեղեկատվության որոնման համար, երկխոսություն համացանցում, թեմատիկ ցանցային էջերի օգտագործում:
- <u>Աշխատանքային տետր</u> – նախատեսված է ուսանողների ինքնուրույն աշխատանքների համար և թույլ է տալիս գնահատել ուսումնական նյութի յուրացման աստիճանն ուսանողների կողմից:
- <u>Զեկույց</u> – որևէ գիտական կամ հետազոտական թեմայի շուրջ կատարած եզրակացությունների, ստացած արդյունքների ներկայացում ուսանողի կողմից:
- <u>Հարցազրույց</u> – վերահսկողության միջոց, որը կազմակերպվում է որպես հատուկ զրույց դասավանդողի և ուսանողների միջև՝ կապված այնպիսի թեմայի հետ ինչպիսին կարգապահությունն է, և նախատեսված է հստակեցնել ուսանողների գիտելիքների շրջանակը կոնկրետ թեմայի, հարցի վերաբերյալ:

8. **Դասավանդման մեթոդներն են՝** հիմնահարցային դասախոսություն, դասախոսություն-երկխոսություն, դասախոսություն-քննարկում, թեմատիկ սեմինար, սեմինար-բանավեճ, գործնական աշխատանք՝ անհատական աշխատանք, գործնական աշխատանք՝ խմբային աշխատանք, իրավիճակային խնդիրների վերլուծություն,

9. **Ուսումնառության մեթոդներն են՝** թիմային քննարկում, իրադրությունների վերլուծություն, ալգորիթմների և հրահանգների կազմում, աղյուսակների և դասակարգման համեմատման և համակարգման սխեմաների կազմում, փորձի/հետազոտության արդյունքների վերաբերյալ եզրակացության ներկայացում,

10. Դասընթացի համառոտ բովանդակությունը, ուսումնական աշխատանքի ծավալը՝ ըստ բաժինների և թեմաների.

հ/հ	Թեմա (բաժին)	Ուսումնական աշխատանքի ժամաքանակն ըստ տեսակների				
		դասախոսություն	սեմինար պարապմունք	գործնական աշխատանք	լաբորատոր աշխատանք	Ինքնուրույն աշխատանք
1.	Քաղաքական և իրավական ուսմունքների պատմության առարկան և մեթոդաբանությունը	2	2			
2.	Իրավաքաղաքական միտքը Հին Հնդկաստանում և Հին Չինաստանում	4	2			
3.	Իրավաքաղաքական ուսմունքները Հին Հունաստանում և Հին Հռոմում	4	2			
4.	Իրավաքաղաքական միտքը Արաբական արևելքում	4	2			
5.	Վերածննդի և Ռեֆորմացիայի դարաշրջանի իրավաքաղաքական ուսմունքները	4	4			
6.	Եվրոպական լուսավորիչների ժամանակաշրջանի քաղաքական և իրավական ուսմունքները	4	4			
7.	Քաղաքական և իրավական ուսմունքները Արևմտյան Եվրոպայում /19-րդ դար/	4	4			
8.	XX դարի իրավաքաղաքական ուսմունքների հիմնական ուղղությունները	6	4			
ԸՆԴԱՄԵՆԸ		32	24			94

11. Ուսումնամեթոդական գրականության ապահովման քարտ

հ/հ	Անվանումը/հեղինակ	Հրատարակության տարի
Պարտադիր գրականություն (ՊԳ)		
1.	Քաղաքական ուսմունքների պատմություն, Միրումյան Կ., Երևան,	2006

2.	История политических и правовых учений,под общ ред. В. С. Нерсисянца, Москва,	2004
3.	Графскиú В. Г., История политических и правовых учени, Москва,	2005
4.	История политических и правовых учениú: хрестоматия(под ред. О. Э. Леúста), Москва,	2000
Լրացուցիչ գրականություն(ԼԳ)		
1. 2. 3. 4.	Ազատությունների մեծ խարտիայի ընդունման սոցիալ-տնտեսական նախադրյալները, Եսայան Է., Երևան, Անգլիական բուրժուական հեղափոխության դասերը, Ապիյան Ն., Երևան, Ամերիկայի Միացյալ Նահանգների Սահմանադրությունը, Խաչատրյան Հ., Երևան, Պետության և իրավունքի տեսություն, Խրոպանյուկ Վ., Երևան,	1975 1998 1991 1997

12. **Դասընթացի ուսումնամեթոդական քարտ**

12.1. Դասախոսությունների ուսումնամեթոդական քարտ

h/h	*Թեմա*	Ուսումնասիրվող հարցեր	*Ժամաքանակ*	Գրականություն[2]
1.	**Քաղաքական և իրավական ուսմունքների պատմության առարկան և մեթոդաբանությունը**	Ուսումնասիրության առարկան, մեթոդները, կապն այլ առարկաների հետ և աղբյուրները	2	ՊԳ1, ՊԳ 2, ՊԳ3, ԼԳ 4,
2.	**Իրավաքաղաքական միտքը Հին Հնդկաստանում և Հին Չինաստանում**	Բրահմանիզմ և բուդդիզմ: Արտհաշաստրերի իրավաքաղաքական մտքերը: Լաո-ցզի, Կոնֆուցի, Մոու-ցզի և Լեգիստներ:	2	ՊԳ1, ՊԳ 2, ՊԳ3, ԼԳ 4,
3.	**Իրավաքաղաքական ուսմունքները Հին Հունաստանում և Հին Հռոմում**	Իրավաքաղաքական ուսմունքները Հին Հունաստանում / Պյութագոր, Հերակլիտ, Դեմոկրիտ, Սոփեստներ,	6	ՊԳ1, ՊԳ 2, ՊԳ3, ԼԳ 4,

---

		Սոկրատ, Պլատոն, Արիստոտել, Պոլիբիոս /:Հռոմեական ստոիկներն ու իրավաբանները: Վաղ քրիստոնեությունը և Ավգուստինոսը:		
4.	**Իրավաքաղաքական միտքը Արաբական արևելքում**	Մահմեդական իրավական մտքի ձևավորումն ու զարգացումը: Իբն Խալդունի իրավաքաղաքական ուսմունքը:	6	ՊԳ1, ՊԳ 2, ՊԳ3, ԼԳ 4,
5.	**Վերածննդի և Ռեֆորմացիայի դարաշրջանի իրավաքաղաքական ուսմունքները**	Մաքիավելիզմ: Ռեֆորմացիայի քաղաքական ու իրավական հայացքները:16-17-րդ դարերի եվրոպական սոցիալիզմի իրավաքաղաքական հայացքները:	6	ՊԳ1, ՊԳ 2, ՊԳ3, ԼԳ 4,
6.	**Եվրոպական լուսավորիչների ժամանակաշրջանի քաղաքական և իրավական ուսմունքները**	Յակոբինականներ: Ֆրանսիական սոցիալիզմ: Իտալական լուսավորչականություն: Եվրոպական պահպանողականություն:	6	ՊԳ1, ՊԳ 2, ՊԳ3, ԼԳ 4,
7.	**Քաղաքական և իրավական ուսմունքները Արևմտյան Եվրոպայում /19-րդ դար/**	Անգլիական ազաատկանություն: Ֆրանսիական ազատականություն: Գերմանական ազատականություն: Ուտոպիական սոցիալիզմ: Անարխիզմ: Մարքսիզմ:	6	ՊԳ1, ՊԳ 2, ՊԳ3, ԼԳ 4,
8.	**XX դարի իրավաքաղաքական ուսմունքների հիմնական ուղղությունները**	Իրավաբանական նեոկանտականություն և նեոհեգելականություն: Ինտեգրատիվ իրավագիտություն: Պրագմատիկ իրավաբանական ռեալիզմ:	6	ՊԳ1, ՊԳ 2, ՊԳ3, ԼԳ 4,

3.		Իրավաբանական համերաշխության և ինստիտուցիոնալ ուսմունքներ: Սոցիոլոգիական իրավագիտություն: Նացիոնալ-սոցիալիզմի իրավաքաղաքական գաղափարախոսությունը: Նեոկոնսերվատիզմի հայեցակարգը: Իրավաբանական էկզիստենցիալիզմ: Իրավունքի մասին մարդաբանական ուսմունքը:		

12.2. Գործնական աշխատանքների /սեմինար պարապմունքների ուսումնամեթոդական քարտ

հ/հ	*Թեմա*	Ուսումնասիրվող հարցեր	*Ժամաքանակ*	Ստուգման ձևը	Գրականություն
1.	**Քաղաքական և իրավական ուսմունքների պատմության առարկան և մեթոդաբանությունը**	Ծանոթանալ առարկային, մեթոդներին ,աղբյուրներին և պարբերացմանը	2		ՊԳ1, ՊԳ 2, ՊԳ3, ԼԳ 4,
2.	**Իրավաքաղաքական միտքը Հին Հնդկաստանում և Հին Չինաստանում**	Ծանոթանալ Բրահմանիզմին և բուդդիզմին: Արտհաշաստրերի իրավաքաղաքական մտքերին: Լաո-ցզի, Կոնֆուցի, Մոու-ցզի և Լեգիստների հայացքներին:	2		ՊԳ1, ՊԳ 2, ՊԳ3, ԼԳ 4,
3.	**Իրավաքաղաքական ուսմունքները Հին Հունաստանում և**	Ծանոթանալ Իրավաքաղաքական ուսմունքներին Հին	2		ՊԳ1, ՊԳ 2, ՊԳ3, ԼԳ 4,

	Հին Հռոմում	Հունաստանում / Պյութագոր, Հերակլիտ, Դեմոկրիտ, Սոփեստներ, Սոկրատ, Պլատոն, Արիստոտել, Պոլիբիոս /:Հռոմեական ստոիկներին ու իրավաբաններին: Վաղ քրիստոնեությանը և Ավգուստինոսի վարդապետությանը:			
4.	**Իրավաքաղաքական միտքը Արաբական արևելքում**	Ծանոթանալ Մահմեդական իրավական մտքի ձևավորմանն ու զարգացմանը: Իբն Խալդունի իրավաքաղաքական ուսմունքին:	2		ՊԳ1, ՊԳ 2, ՊԳ3, ԼԳ 4,
5.	**Վերածննդի և Ռեֆորմացիայի դարաշրջանի իրավաքաղաքական ուսմունքները**	Ծանոթանալ Մաքիավելիզմին: Ռեֆորմացիայի քաղաքական ու իրավական հայացքներին:16-17-րդ դարերի եվրոպական սոցիալիզմի իրավաքաղաքական հայացքներին:	4		ՊԳ1, ՊԳ 2, ՊԳ3, ԼԳ 4,
6.	**Եվրոպական լուսավորիչների ժամանակաշրջանի քաղաքական և իրավական ուսմունքները**	Ծանոթանալ Յակոբինականների, Ֆրանսիական սոցիալիզմի, Իտալական լուսավորչականության, Եվրոպական պահպանողականության տեսություններին:	4		ՊԳ1, ՊԳ 2, ՊԳ3, ԼԳ 4,
7.	**Քաղաքական և իրավական ուսմունքները Արևմտյան Եվրոպայում /19-րդ դար/**	Ծանոթանալ Անգլիական ազատականությանը, Ֆրանսիական ազատականությանը, Գերմանական ազատականությանը, Ուտոպիական սոցիալիզմին, Անարխիզմին և	4		ՊԳ1, ՊԳ 2, ՊԳ3, ԼԳ 4,

		Մարքսիզմին:			
8.	**XX դարի իրավաքաղաքական ուսմունքների հիմնական ուղղությունները**	Ծանոթանալ Իրավաբանական նեոկանտականությանը և նեոհեգելականությանը: Ինտեգրատիվ իրավագիտությանը: Պրագմատիկ իրավաբանական ռեալիզմին: Իրավաբանական համերաշխության և ինստիտուցիոնալ ուսմունքներին: Սոցիոլոգիական իրավագիտությունը: Նացիոնալ-սոցիալիզմի իրավաքաղաքական գաղափարախոսությանը: Նեոկոնսերվատիզմի հայեցակարգը: Իրավաբանական էկզիստենցիալիզմ: Իրավունքի մասին մարդաբանական ուսմունքը:	4		ՊԳ1, ՊԳ 2, ՊԳ3, ԼԳ 4,

12.3. Ինքնուրույն աշխատանքների ուսումնամեթոդական քարտ

հ/հ	Ինքնուրույն աշխատանքի թեմաները	Ուսումնասիրվող հարցեր	Աշխատանքի տեսակը	Ներկայացման ժամկետները	Ստուգման ձևը	Գրականություն
1.	Իրավաքաղաքական միտքը Արաբական արևելքում:	Մահմեդական իրավական մտքի ձևավորումն ու զարգացումը: Իբն Խալդունի իրավաքաղաքական ուսմունքը:	ռեֆերատ	Մինչև կիսամյակի ավարտ		ՊԳ1, ՊԳ 2, ՊԳ3, ԼԳ 5,

2.	Եվրոպական լուսավորիչների ժամանակաշրջանի քաղաքական և իրավական ուսմունքները:	Յակոբինականներ: Ֆրանսիական սոցիալիզմ: Իտալական լուսավորչականություն: Եվրոպական պահպանողականություն:	ռեֆերատ	Մինչև կիսամյակի ավարտ		ՊԳ1, ՊԳ 2, ՊԳ3, ԼԳ 5,
3.	Քաղաքական և իրավական ուսմունքները Արևմտյան Եվրոպայում /19-րդ դար/:	Անգլիական ազատականություն: Ֆրանսիական ազատականություն: Գերմանական ազատականություն: Ուտոպիական սոցիալիզմ: Անարխիզմ: Մարքսիզմ:	ռեֆերատ	Մինչև կիսամյակի ավարտ		ՊԳ1, ՊԳ 2, ՊԳ3, ԼԳ 5,
4.	XX դարի իրավաքաղաքական ուսմունքների հիմնական ուղղությունները:	իրավաբանական ռեալիզմ: Իրավաբանական համերաշխության և ինստիտուցիոնալ ուսմունքներ: Սոցիոլոգիական իրավագիտություն: Նացիոնալ-սոցիալիզմի իրավաքաղաքական գաղափարախոսությունը: Նեոկոնսերվատիզմի հայեցակարգը: Իրավաբանական էկզիստենցիալիզմ: Իրավունքի մասին մարդաբանական ուսմունքը:	ռեֆերատ	Մինչև կիսամյակի ավարտ		ՊԳ1, ՊԳ 2, ՊԳ3, ԼԳ 5,

13. Դասընթացի նյութատեխնիկական միջոցների ապահովում[3]

Ռեսուրսի անվանումը	Ռեսուրսի անվանումը, քանակը, նկարագրությունը (անհրաժեշտության դեպքում)
Լսարան (հատուկ կահավորմամբ)	Լսարան
Նյութեր լաբորատոր աշխատանքների համար	
Սարքեր, սարքավորումներ	
Համակարգչային ծրագրեր	
Այլ	Մասնագիտական գրականություն

14. **Գնահատում**

Համալսարանում գործում է բակալավրիատի, մագիստրատուրայի և ասպիրանտուրայի ուսանողների գիտելիքների պարբերական ստուգման և գնահատման բազմագործոնային համակարգ, որի կիրառկման հիմնական նպատակներն են՝

- կազմակերպել ուսումնառության համաչափ աշխատանքային գործընթաց, ապահովել գիտելիքների համակողմանի ստուգում, խթանել ուսանողի ինքնուրույն աշխատանքը,
- իրականացնել ինքնուրույն առաջադրանքների, ընթացիկ ստուգումների (ստուգարքներ և քննություններ), ուսումնական գործընթացի այլ բաղադրիչների հաշվառում հետադարձ կապի արդյունավետ մեխանիզմների ներմուծման միջոցով՝ ի նպաստ ուսումնառության գործընթացի բարելավման:

Համալսարանում գնահատման գործընթացը կանոնակարգվում է համաձայն գործող կարգի:

14.1. Գիտելիքների ստուգման և գնահատման բաղադրիչներն են՝

Գնահատման մեթոդներն և չափորոշիչներն ուղղորդված են կրթության վերջնարդյունքներին

- Գործնական, սեմինար և լաբորատոր աշխատանքների ընթացքում ուսանողի ակտիվության և հմտությունների հաշվառում և գնահատում
- Ինքնուրույն աշխատանքների /անհատական առաջադրանքներ/ հաշվառում

և գնահատում

- Դասընթացի ենթաբաժինների և ծրագրով նախատեսված այլ առաջադրանքների կատարման և յուրացման ընթացիկ ստուգում և գնահատում

Ստուգման արդյունքների ամփոփում գնահատման նշված բաղադրիչների արդյունքների հիման վրա և դասընթացի արդյունարար գնահատականի ձևավորում՝ առավելագույնը գումարային 100 միավոր:

14.2. Ուսանողների գիտելիքների ստուգում.

Դասընթացն ամփոփվում է բանավոր քննությամբ:

Քննությամբ ամփոփվող դասընթացն ավարտվում է կիսամյակի ընթացքում ուսումնական նյութի յուրացման աստիճանը որոշող 2 ընթացիկ բանավոր քննությունների և մյուս բաղադրիչների գնահատումների արդյունքներով:

14.3. Հարցաշար (ըստ ծրագրի)

1. Քաղաքական և իրավական ուսմունքների պատմության առարկան:
2. Քաղաքական և րավական ուսմունքների պատմության մեթոդաբանությունը:
3. Բրահմանիզմ և բուդդիզմ:
4. Արտհաշաստրերի իրավաքաղաքական մտքերը:
5. Լաո-ցզի, Կոնֆուցի, Մոու-ցզի և Լեգիստներ:
6. Իրավաքաղաքական ուսմունքները Հին Հունաստանում / Պյութագոր, Հերակլիտ, Դեմոկրիտ, Սոփեստներ, Սոկրատ, Պլատոն, Արիստոտել, Պոլիբիոս /:
7. Հռոմեական ստոիկներն ու իրավաբանները:
8. Վաղ քրիստոնեությունը և Ավգուստինոսը:
9. Մահմեդական իրավական մտքի ձևավորումն ու զարգացումը:
10. Իբն Խալդունի իրավաքաղաքական ուսմունքը:
11. Մաքիավելիզմ:
12. Ռեֆորմացիայի քաղաքական ու իրավական հայացքները:
13. 16-17-րդ դարերի եվրոպական սոցիալիզմի իրավաքաղաքական հայացքները:
14. Յակոբինականներ:
15. Ֆրանսիական սոցիալիզմ:
16. Իտալական լուսավորչականություն:
17. Եվրոպական պահպանողականություն:
18. Անգլիական ազաատկանություն:
19. Ֆրանսիական ազատականություն:
20. Գերմանական ազատականություն:

21. Ուտոպիական սոցիալիզմ:
22. Անարխիզմ:
23. Մարքսիզմ:
24. Իրավաբանական նեոկանտականություն և նեոհեգելականություն:
25. Ինտեգրատիվ իրավագիտություն:
26. Պրագմատիկ իրավաբանական ռեալիզմ:
27. Իրավաբանական համերաշխության և ինստիտուցիոնալ ուսմունքներ:
28. Սոցիոլոգիական իրավագիտություն:
29. Նացիոնալ-սոցիալիզմի իրավաքաղաքական գաղափարախոսությունը:
30. Նեոկոնսերվատիզմի հայեցակարգը:
31. Իրավաբանական էկզիստենցիալիզմ:
32. Իրավունքի մասին մարդաբանական ուսմունքը:

Ա) (1-ին ընթացիկ ստուգում (կիսամյակի 9-10 շաբաթվա ընթացքում)

Ընդգրկված թեմաները.

1. Քաղաքական և իրավական ուսմունքների պատմության առարկան և մեթոդաբանությունը
2. Իրավաքաղաքական միտքը Հին Հնդկաստանում և Հին Չինաստանում
3. Իրավաքաղաքական ուսմունքները Հին Հունաստանում և Հին Հռոմում
4. Իրավաքաղաքական միտքը Արաբական արևելքում

1. **Ընդգրկված հարցեր.**

1. Քաղաքական և իրավական ուսմունքների պատմության առարկան:
2. Քաղաքական և րավական ուսմունքների պատմության մեթոդաբանությունը:
3. Բրահմանիզմ և բուդդիզմ:
4. Արտհաշաստրերի իրավաքաղաքական մտքերը:
5. Լաո-ցզի, Կոնֆուցի, Մոու-ցզի և Լեգիստներ:
6. Իրավաքաղաքական ուսմունքները Հին Հունաստանում / Պյութագոր, Հերակլիտ, Դեմոկրիտ, Սոփեստներ, Սոկրատ, Պլատոն, Արիստոտել, Պոլիբիոս /:
7. Հռոմեական ստոիկներն ու իրավաբանները:
8. Վաղ քրիստոնեությունը և Ավգուստինոսը:
9. Սահմեդական իրավական մտքի ձևավորումն ու զարգացումը:
10. Իբն Խալդունի իրավաքաղաքական ուսմունքը:
11. Մաքիավելիզմ:

Բ) 2-րդ ընթացիկ ստուգում (կիսամյակի19- 20 շաբաթվա ընթացքում)

▪ **Ընդգրկվող թեմաները.**

1. Վերածննդի և Ռեֆորմացիայի դարաշրջանի իրավաքաղաքական ուսմունքները
2. Եվրոպական լուսավորիչների ժամանակաշրջանի քաղաքական և իրավական ուսմունքները
3. Քաղաքական և իրավական ուսմունքները Արևմտյան Եվրոպայում /19-րդ դար/
4. XX դարի իրավաքաղաքական ուսմունքների հիմնական ուղղությունները

▪ **Ընդգրկված հարցեր.**

12. Ռեֆորմացիայի քաղաքական ու իրավական հայացքները:
13. 16-17-րդ դարերի եվրոպական սոցիալիզմի իրավաքաղաքական հայացքները:
14. Յակոբինականներ:
15. Ֆրանսիական սոցիալիզմ:
16. Իտալական լուսավորչականություն:
17. Եվրոպական պահպանողականություն:
18. Անգլիական ազատականություն:
19. Ֆրանսիական ազատականություն:
20. Գերմանական ազատականություն:
21. Ուտոպիական սոցիալիզմ:
22. Անարխիզմ:
23. Մարքսիզմ:
24. Իրավաբանական նեոկանտականություն և նեոհեգելականություն:
25. Ինտեգրատիվ իրավագիտություն:
26. Պրագմատիկ իրավաբանական ռեալիզմ:
27. Իրավաբանական համերաշխության և ինստիտուցիոնալ ուսմունքներ:
28. Սոցիոլոգիական իրավագիտություն:
29. Նացիոնալ-սոցիալիզմի իրավաքաղաքական գաղափարախոսությունը:
30. Նեոկոնսերվատիզմի հայեցակարգը:
31. Իրավաբանական էկզիստենցիալիզմ:
32. Իրավունքի մասին մարդաբանական ուսմունքը:

14.4 Գնահատման չափանիշները.

- Տեսական գիտելիքները- 40 միավոր
- Սեմինար պարապմունքները- 20 միավոր
- Ինքնուրույն աշխատանքը- 20 միավոր

- Դասընթացին մասնակցությունը -20 միավոր

«ՎԱՆԱՁՈՐԻ Հ. ԹՈՒՄԱՆՅԱՆԻ ԱՆՎԱՆ ՊԵՏԱԿԱՆ ՀԱՄԱԼՍԱՐԱՆ» ՀԻՄՆԱԴՐԱՄ

ԴԱՍԸՆԹԱՑԻ ՀԱՄԱՌՈՏ ՆԿԱՐԱԳԻՐ

Մասնագիտություն՝	**042101.00.6, Իրավագիտություն**
	/դասիչ, մասնագիտության լրիվ անվանումը/
Կրթական ծրագիր՝	**042101.01.6, Իրավագիտություն**
	/դասիչ, կրթական ծրագրի լրիվ անվանումը/
Որակավորման աստիճան՝	**իրավագիտության բակալավր**
	/բակալավր, մագիստրատուրա/

Վանաձոր 2023

Առկա ուսուցման համակարգ

Դասընթացի թվանիշը, անվանումը	**ԷԻԿ/բ-135 Քաղաքական և իրավական ուսմունքների պատմություն**			
Դասընթացին հատկացվող կրեդիտը	5 կրեդիտ			
Ուսումնառության տարի / կիսամյակ	4-րդ տարի, 2-րդ կիսամյակ			
Ժամերի բաշխումը	Լսարանային	56	Դասախոսություն	32
			Սեմինար	24
			Լաբորատոր աշխատանք	
			Գործնական աշխատանք	
	Ինքնուրույն	94		
	Ընդամենը	150		
Ստուգման ձևը	քննություն			
Դասընթացի նպատակը	Դասընթացը վերաբերում է մարդկության հոգևոր մշակույթի բաղադրիչներին՝ իրավունքի և քաղաքականության պատմությանը: Դասընթացի ուսուցումը վճռորոշ ազդեցություն է թողնում մեր ժամանակների արդեն ձևավորված և ձևավորվող քաղաքականության և իրավունքի վրա: Ուստի կարող ենք ասել, որ նրա ուսուցումը իրավագիտության բաժնի ուսանողների կարևոր նշանակություն ունի: Այն հնարավորություն կտա հասկանալու իրավունքի, պետության, ինչպես նաև սոցիալ-քաղաքական ուսմունքների ծագման, գոյության և գործառության առանձնահատկությունները տարբեր իրավաքաղաքական համակարգերում: Այլ կերպ, տվյալ առարկայի դասավանդումը պայմանավորված է քաղաքականության իրավական մեկնությունը: Իրավական մտքի պատմության իմացությունը հիմք է նախապատրաստում ժամանակակից իրավահամակարգը ուսումնասիրելու համար: Մասնավորապես առաջադրված են հետևյալ նպատակները. Համաշխարհային իրավական մտքի և պետության ծագման և զարգացման օրինաչափություննների վերաբերյալ գիտելիքների փոխանցում ուսանողներին: պետության և իրավունքի օրինաչափությունների հետազոտության շրջանակներում հմտությունների և կարողությունների ձևավորում ուսանողների մոտ: պետաիրավական գործընթացները համեմատելու և վերլուծելու ունակությունների ձեռքբերում ուսանողների կողմից: տարբեր իրավիճակներում օբյեկտիվ իրականությունը իրավաբանորեն վերլուծելու կարողությունների ձևավորում:			
Դասընթացի վերջնարդյունքները	Դասընթացը ձևավորում է կրթական ծրագրի հետևյալ վերջնարդյունք(ներ)ը. *Գիտելիք* 1. Քաղաքական և իրավական ուսմունքների պատմության վերաբերյալ հիմնարար գիտելիք, 2. Իրավական համակարգերիի կառուցվածքի և գործառույթների, դրանց և՛ քաղաքական ու տնտեսական համակարգերի փոխազդեցության, և՛ մարդու իրավունքների վերաբերյալ			

	հիմնարար գիտելիք, 3.Պետության և Իրավունքի ընկալման հիմնական հայեցակարգերի, իրավաստեղծման, իրավաբանական տեխնիկայի և տեսությունների վերաբերյալ հիմնարար գիտելիք: *Հմտություն* 1. Իրավակիրառման (մասնավորապես՝ իրավաբանական փաստերի վերլուծության, իրավաբանական որակման, իրավական նորմերի և պայմանագրերի մեկնաբանման), իրավական կոլիզիաները լուծելու կանոնների և տեսությունների վերաբերյալ հմտություններ, 2. արագ կողմնորոշվել իրավական խնդիրներ (այդ թվում՝ անկանխատեսելի) լուծելիս և դրանց վերաբերյալ ներկայացնել իր փաստարկված դիրքորոշումը, այդ թվում՝ առաջ քաշելով հակափաստարկներ *Կարողունակություն* անձնական օրինակով նպաստելու իրավական պետության և քաղաքացիական հասարակության կայացմանը, ազգային և համամարդկային արժեքների տարածմանը: ցուցաբերել առարկայի ընդհանուր կառուցվածքի և առանձին մասերի միջև կապերի իմացություն, կիրառել տվյալ առարկային բնորոշ մեթոդները, տիրապետել ինքնուրույն հետազոտության մեթոդներին և կարողանան մեկնաբանել հետազոտության արդյունքները:
Դասընթացի բովանդակությունը	Թեմա 1. Քաղաքական և իրավական ուսմունքների պատմության առարկան և մեթոդաբանությունը Թեմա 2. Իրավաքաղաքական միտքը Հին Հնդկաստանում և Հին Չինաստանում Թեմա 3. Իրավաքաղաքական ուսմունքները Հին Հունաստանում և Հին Հռոմում Թեմա 4. Իրավաքաղաքական միտքը Արաբական արևելքում Թեմա 5. Վերածննդի և Ռեֆորմացիայի դարաշրջանի իրավաքաղաքական ուսմունքները Թեմա 6. Եվրոպական լուսավորիչների ժամանակաշրջանի քաղաքական և իրավական ուսմունքները Թեմա 7. Քաղաքական և իրավական ուսմունքները Արևմտյան Եվրոպայում /19-րդ դար/ Թեմա 8. XX դարի իրավաքաղաքական ուսմունքների հիմնական ուղղությունները
Գնահատման մեթոդները և չափանիշները	Գնահատման մեթոդներն և չափորոշիչներն ուղղորդված են կրթության վերջնարդյունքներին ▪ Գործնական, սեմինար և լաբորատոր աշխատանքների ընթացքում ուսանողի ակտիվության և հմտությունների հաշվառում և գնահատում ▪ Ինքնուրույն աշխատանքների /անհատական առաջադրանքներ/ հաշվառում և գնահատում ▪ Դասընթացի ենթաբաժինների և ծրագրով նախատեսված այլ առաջադրանքների կատարման և յուրացման ընթացիկ ստուգում և գնահատում

	Ստուգման արդյունքների ամփոփում գնահատման նշված բաղադրիչների արդյունքների հիման վրա և դասընթացի արդյունարար գնահատականի ձևավորում՝ առավելագույնը գումարային 100 միավոր։
Գրականություն	Պարտադիր- Քաղաքական ուսմունքների պատմություն, Միրումյան Կ., Երևան, 2006: История политических и правовых учений,под общ ред. В. С. Нерсисянца, Москва, 2004. Графский В. Г., История политических и правовых учени, Москва, 2005. История политических и правовых учений: хрестоматия(под ред. О. Э. Лейста), Москва, 2000. Լրացուցիչ- Ազատությունների մեծ խարտիայի ընդունման սոցիալ-տնտեսական նախադրյալները, Եսայան Է., Երևան, 1975: Անգլիական բուրժուական հեղափոխության դասերը, Ապիյան Ն., Երևան, 1998: Ամերիկայի Միացյալ Նահանգների Սահմանադրությունը, Խաչատրյան Հ., Երևան, 1991: Պետության և իրավունքի տեսություն, Խրոպանյուկ Վ., Երևան, 1997: